

Milosť a zákon

I. Náčrt

Krátka osnova

1. Význam milosti – Tít 2,11.12; Ef 2,8.9

2. Poslušnosť a dobré skutky sú ovocím správneho vzťahu ku Kristovi – Ef 2,10; Gal 5,6

3. Zmysel a funkcia zákona

a) Zákon ako zrkadlo – Jak 1,23-25

b) Zákon ako zábradlie – Jak 2,12

c) Zákon ako ukazovateľ – Gal 3,24; Rim 10,4

d) Zákon ako zaslúbenie – 2 Moj 20,1-17

4. Kristus – jediná cesta spásy – Gal 2,16.17; Rim 3,2

Pánu Bohu na nás záleží. Má nás rád, stará sa o nás a prostredníctvom Biblie nám zjavuje svoju vôľu. Zhrnutím a jadrom Božej vôle je Desatoro – Boží zákon. Boh nám dáva zákon preto, aby sme poznali základné pravidlá života, mohli žiť v súlade s ním a byť šťastní.

Na druhej strane však vieme, že sme hriešnici a nedokážeme Pána Boha po-slúchať. Sme stratení. Napriek tomu nás Pán Boh chce spasiť. Sami sa spasiť nemôžeme. Potrebujeme Božiu milosť. Bez Božej milosti nie sme schopní zachovávať Boží zákon ani konať dobré skutky. Sme od nej úplne závislí. Je Boží zákon cestou k spaseniu? Prečo sa nemôžeme obísť bez Božej milosti? Aký je vzťah medzi milosťou a zákonom?

Niektorí si myslia, že spasenie síce dostávame ako dar od Boha, ale na základe svojej viery a poslušnosti, teda skutkov. Sme spasení výlučne vierou, alebo na základe viery a skutkov? Pod pojmom skutky tu myslíme poslušnosť Bohu, zachovávanie Božieho zákona a dobré skutky. Čo je v našom živote prvoradé – Božia milosť alebo zákon?

1. Význam milosti – Tít 2,11.12; Ef 2,8.9

Milosť je nezaslúžený Boží dar. (Rim 6,23) Je to prejav Božej nezištnej lásky, ktorý nám ponúka a dáva zadarmo, bez podmienok a nesebecky. (Ef 2,8.9) Mi-losť je Božia priazeň venovaná tomu, kto prestúpil Boží zákon. Nie preto, aby ho prestupoval ďalej, ale aby z vďačnosti za toto nezaslúžené obdarovanie žil v súlade s týmto zákonom.

Tí, ktorí tento neobvyklý a mimoriadny dar vedia oceniť a vážiť si ho, sú šťastní, pretože prijali to najvzácnejšie, čo život dáva. Poznali Boha, ktorý ich veľkoryso, tpežlivo, dôsledne a nežne miluje. Boh má rád každého. Hľadá všetkých bez rozdielu a volá ich k sebe. Nezáleží mu na farbe pleti, pohlaví, veku, národnosti a štátnom občianstve, nezaoberá sa sociálnou príslušnosťou, minulosťou, schopnosťami, výkonom ani náboženským vyznaním. Má každého rád takého, aký je.

Ak prijímame Božiu lásku, meníme sa na podobu Pána Ježiša a začíname od-zrkadľovať jeho povahu. Božia milosť sa zjavila preto, aby zachránila všetkých ľudí. Pavel tvrdí, že „Božia milosť spásonosná všetkým ľuďom, nás vychováva, aby sme sa odriekli bezbožnosti a svetských žiadostí, a aby sme v tomto veku žili spravodlivo a pobožne, očakávajúc blahoslavené splnenie nádeje a zjavenie slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista“. (Tít 2,11-13)

2. Poslušnosť a dobré skutky sú ovocím správneho vzťahu ku Kristovi – Ef 2,10; Gal 5,6

Sme spasení „z milosti skrze vieru“, nie „zo skutkov podľa zákona“. (Gal 2,16) Spasenie je Boží dar, ktorý prijímame vierou v Ježiša Krista. Večný život sa nedá zaslúžiť si svojím správaním. Naším jediným Spasiteľom je Kristus. Okrem neho niet inej cesty k spaseniu. Pretože sme poznali Božiu lásku, prosili sme o odpustenie hriechov a cel-kom sme sa odovzdali Bohu, stali sme sa Božími synmi a dcérami. Ako spasení ľudia chceme Pána Boha milovať a poslúchať. Z lásky a vďačnosti chceme plniť jeho vôľu. Túžime ho poslúchať, aj keď si uvedomujeme, že je to nad naše sily a schopnosti. Preto sa usilujeme o stále spoločenstvo s ním; nechceme, aby nás od neho niečo oddeľovalo. Len Kristus nám vo svojej milosti a láske dáva silu k poslušnosti.

Na otázku, či v živote kresťana po obrátení má miesto zákon alebo „ho vierou pozbavujeme platnosti“, musíme s Pavlom odpovedať: „Vôbec nie! Naopak, potvrdzujeme ho.“ (Rim 3,31) Zákon zostáva v platnosti ako vyjadrenie Božej vôle pre kresťanský život. V skutočnosti celý plán spasenia dokazuje nemennosť Božieho zákona (Mat 5,17.18; 1 Kor 7,19), pretože keby bolo možné zákon zmeniť, problém hriechu by sa odstránil a Kristus by za nás nebol musel zomrieť.

Spasenie nemení zákon, ale náš postoj k nemu. Sme oslobodení od odsúdenia zákonom. (Rim 8,1) Nežijeme pod zákonom, ale pod milosťou. (Rim 6,14) Božia milosť oslobodzuje človeka od večnej smrti, ktorá je dôsledkom prestúpenia zákona, nie však od povinnosti žiť v súlade s jeho prikázaniaми. Prostredníctvom Ježiša Krista sú „spravodlivé požiadavky zákona“ splnené v nás, ktorí „žijeme nie podľa tela, ale podľa Ducha“. (Rim 8,4) Milosť vedie hriešnika k tomu, aby si zákon vážil, poslúchal Boha a žil novým životom.

Spasenie nevedie človeka k „lacnej“ milosti, ale k tomu, aby prijal Ježiša ako Pána a poslúchal jeho vôľu. Boží zákon nezachováme preto, aby sme boli spasení, ale preto, že sme spasení. Z lásky a vďačnosti za to, čo Boh pre nás vykonal, radi robíme, čo sa mu páči. Odpustenie zákon neruší, ale dáva kresťanovi hlbší dôvod na jeho rešpektovanie. Dobré skutky nekonáme preto, aby sme si zaslúžili nebo, ale preto, že chceme robiť to, čo nám Boh vo svojej milosti už vopred pripravil. (Ef 2,10) Preto, že milujeme Pána Ježiša, chceme sa mu páčiť a robiť mu radosť. Sám hovorí: „Ak ma milujete, budete zachovávať moje prikázania.“ (Ján 14,15) Pána Boha sme schopní milovať len preto, že „on nás miloval ako prvý“. (1 Ján 4,19) Zachovávanie Božích prikázaní alebo dobré skutky nie sú teda prostriedkom k spásu, ale ovocím spasenia.

3. Zmysel a funkcia zákona

Keď počujeme slovo zákon, väčšinou sa nám v mysli vybaví vztýčený ukazovák policajta. Predstavíme si niečo prísne a tvrdé. Zákon považujeme za niečo, čo nás obmedzuje, zväzuje a berie nám slobodu. Tento pojem v nás vyvoláva negatívne predstavy a emócie. Biblickí pisatelia zmýšľali o Božom zákone úplne inak. Pri štúdiu Písma poznávame, že o ňom dokázali spievať, skladat básne (vidíme to napríklad v Žalme 119, ktorý je nádhernou oslavnou básňou Božieho zákona) a dňom a nocou o ňom premýšľať. (Ž 1,2) Z vlastnej skúsenosti totiž poznali, že tým, ktorí ho zachovávajú, dáva múdrosť, pokoj a šťastie. (pozri napr. Prísł 2,1-8; 3,1-5)

Boží zákon je vyjadrením Božieho charakteru. Aký je Pán Boh, taký je aj jeho zákon. Pán Boh je svätý, spravodlivý a dobrý a Boží zákon je takisto svätý, spravodlivý a dobrý. (Rim 7,12) Desatoro nielen zjavuje, aký Boh je, ale aj to, akého človeka Boh stvoril a kým má človek byť.

Akú funkciu má Boží zákon?

a) Zákon ako zrkadlo (Jak 1,23-25)

Pavel hovorí, že zákon umožňuje poznať hriech. (Rim 3,20; 7,7) Zákon je nor-mou spravodlivosti, meradlom toho, čo je správne. Je zrkadlom, v ktorom vidím, že som špinavý. (Jak 1,23-25)

Zrkadlo tu nie je na to, aby som sa do neho pozrel a ako kráľovná z rozprávky

o Snehulienke sa pýtal: „Zrkadielko, zrkadielko, povedz mi, kto je najkrajší na svete?“ Boží zákon neslúži ani na to, aby som sa pomocou neho porovnával s druhými, ukazoval na ich nedostatky a lichotil si, aký som dobrý. Boží zákon mi má predovšetkým pomôcť odhaliť skutočnosť, že som hriešnik. To je jedna z jeho základných funkcií.

b) Zákon ako zábradlie (Jak 2,12)

Boží zákon vymedzuje priestor, v ktorom sa môžem bezpečne pohybovať a kde mi je dobre. Chráni ma pred pádom do priepasti. Je akýmsi plotom, na ktorom je napísané: „Pozor, životu nebezpečné!“ Keď naň nebudem dbať a zábradlie preleziem, dostanem sa do veľkých problémov, pretože prestupujem zákony života. Božie zákony nám zaručujú skutočnú vnútornú slobodu. Chránia nás, aby sme neboli ničím zotročení. Preto je Boží zákon zákonom slobody, nie obmedzovania. (Jak 2,12)

c) Zákon ako ukazovateľ (Gal 3,24; Rim 10,4)

Boží zákon je ukazovateľ, ktorý mi ukazuje cestu ku Kristovi. Apoštol Pavel hovorí, že zákon je vychovávateľ, ktorý nás vedie ku Kristovi. Apoštol tu naväzuje na obraz otroka, ktorého úlohou bolo každý deň priviesť deti k ich učiteľovi. Boží zákon je takým ukazovateľom, ktorý ma nasmerováva ku Kristovi. (Gal 3,24) Cieľom a zmyslom zákona je totiž Kristus. (Rim 10,4) Zákon mi najprv ukázal, aký som špinavý a potom ma vedie ku Kristovi, ktorý ma

môže očistiť a dať mi silu na jeho plnenie.

d) Zákon ako zasľúbenie (2 Moj 20,1-17)

Boží zákon nie je nejakým strohým príkazom alebo zákazom. Pán Boh ním nehrozí a nehovorí: „To musíš“ a „to nesmieš“. Boh nás pozná a vie, že zo svojej podstaty nie sme schopní jeho zákon plniť. Chce nás viesť k uvedomeniu, že sami nie sme schopní poslúchať; chce nás pritiahnúť bližšie k sebe, aby sa nám stal zárukou poslušnosti zákona. Praje si, aby sme Boží zákon prijali ako zasľúbenie z jeho strany, že keď s ním budeme pestovať živý vzťah a úzke spoločenstvo, spôsobí, že budeme mať silu k plneniu tohto zákona.

4. Kristus – jediná cesta spásy (Gal 2,16.17; Rim 3,22)

Čo zákon nedokáže urobiť? V čom sa musíme obrátiť len na Krista?

- Zákon nás nemôže spasíť. Zákon nemôže hriešnika ospravedlniť. Naším jediným Spasiteľom je Ježiš Kristus.
- Zákon nie je cestou spásy. Kristus aj Pavel sú proti zákonníctvu, ale nikdy nie proti zákonu ako takému. Jedinou cestou spásy je Kristus.
- Zákon nie je zdrojom života, nedáva život. Jediným zdrojom života je Kristus. Keď rešpektujeme jeho zjavenú vôľu – jeho zákon – a dbáme naň, udržuje nás pri plnom živote.
- Zákon nás nemôže očistiť. Ukazuje nám, že sme špinaví a hriešni, ale len Kristus nám môže odpustiť naše hriechy.
- Zákon nám nepomôže niesť naše bremená. Nedáva nám silu k poslušnosti, nedodáva novú energiu a silu k životu. To robí len Kristus.

II. Výkladové poznámky

1. V reformácii sa hovorilo o triplex usus legis – o trojakom použití zákona. Prvé použitie sa označuje ako elencheticus (Boží zákon umožňuje poznať hriech), druhé ako politicus (Boží zákon pomáha usporiadať spoločnosť na správnych zákonoch) a tretí ako paedagogicus (Boží zákon vedie ku Kristovi, vychováva k správnym životným zásadám). Aj znovuzrodený človek, ktorý je vedený Božím Duchom a nežije pod zákonom, ale pod milosťou, potrebuje Boží zákon. Nie je preňho cestou spásy, ale potrebuje ho, aby bol vždy znovu korigovaný a usmerňovaný, pretože, aj keď je ospravedlnený, stále má hriešnu prirodzenosť a žije v hriešnom svete. Problém hriechu sa nevyrieši tým, že človek uverí.

2. V našom preklade Biblie znejú Božie prikázania ako rozkazy alebo zákazy. V pôvodnom znení Desatora však Boh vyjadril všetky negatívne príkazy v budúcom čase, teda ako sľub. Boh sľubuje, že keď naňho budeme dbať, keď sa stane našim Bo-hom a my jeho oddanými deťmi, prežijeme niečo krásne. Ak vďačne prijmem jeho dar spasenia a budeme s ním pestovať úzke priateľstvo, zaručuje nám, že nebudeme mať iných bohov, pretože po nich nebudeme ani túžiť. Bude nám veľmi dobre len v spoločenstve s ním. Boh spôsobí, že nebudeme ohovárať, kradnúť, zabíjať, smilniť atď., pretože budeme pestovať správny vzťah k sebe aj k svojim blíznym. Nebudeme chcieť ubližovať ľuďom, ktorí žijú v našej blízkosti, ani ich znížovať na úroveň vecí. Skutočná úcta k Bohu sa prejaví v úcte k blížnemu, k tomu, čo má a kým je, v zdravej sebaúcte a tiež v správnom vzťahu k prírode. Preto napríklad preklad 6., 7. a 8. prikázania správnejšie znie: „Nebudeš zabíjať. Nebudeš smilniť. Nebudeš kradnúť.“ Ako je to možné? Je to preto, že inak premýšľame, inak sa orientujeme, a teda správne žijeme. Nie preto, že na to máme, ale preto, že to Pán Boh pôsobí v nás.

3. V našom živote nejde o zákon, ale o Krista. Ide o to, aby sme poslúchali Krista, nie zákon. V dôsledku toho potom chceme zachovávať aj zákon. Medzi Kristom a zákonom totiž nie je žiadny rozpor, pretože Kristus je zákonodarca. Ten, kto poslúcha Krista, rešpektuje jeho zákon. Podľa Novej zmluvy existuje napätie medzi vierou a zákonníctvom, nie medzi Kristom, vierou a milosťou na jednej strane a zákonom na strane druhej.

4. Omilostený človek je prepustený na slobodu nie preto, aby znovu porušoval zákon, ale aby si vážil novú príležitosť milosti, ktorú dostal a žil zodpovedne. Tak podobne si váži Božiu milosť aj hriešnik, ktorý bol vyslobodený z väzenia hriechu.

Pán Boh nechce, aby sme ho poslúchali slepo, ale zodpovedne. Chce, aby sme ho milovali a poslúchali a tak žili v súlade s duchom zákona, to znamená boli poslušní zákonu. Duch neruší literu zákona. Ukazuje však na jej zmysel, princíp a zámer.

5. Pri zvestovaní evanjelia zakúsil apoštol Pavel najväčšie problémy zo strany legalistov, t.j. tých, ktorí zákon považovali za zdroj a cestu života. Pavel stavia hrdzu proti takému zneužívaniu zákona, pretože Kristus by tak prišiel zbytočne a jeho dielo by bolo vykonané nadarmo. Akékoľvek nepatrné spoliehanie sa na skutky alebo vlastný výkon ničí vzťah k Bohu. Aká je skutočná situácia legalistu, ktorý si chce zaistiť spasenie poslušnosťou zákona?

a) Legalista je neuveriteľne naivný. Drasticky podceňuje dôsledky hriechu na ľudskú prirodzenosť. Nechápe podstatu prvotného hriechu. Hriech úplne zničil našu schopnosť zachovávať zákon a stavia nás do úlohy odsúdenia.

b) Legalizmus vychádza z pyšného predpokladu, že padlý človek môže pre svoje spasenie niečo urobiť, že si Božiu priazeň môže niečím zaslúžiť, že svoj hriech môže nejakým odčiniť. Nič iné nie je ďalej od pravdy. Škodlivosť legalizmu spočíva v tom, že človek si myslí, že môže získať spravodlivosť vlastným pričinením. Tvárou v tvár hriechu nevidí svoju vlastnú bezmocnosť.

c) Situáciu zákonníka robí beznádejnou to, že si neuvedomuje svoj reálny stav, svoju stratenosť. Myslí si, že je všetko v poriadku, že veci idú k lepšiemu, a za-tiaľ sa ženie do záhuby. Legalista sa podobá človeku, ktorý je smrteľne chorý, ale odmieta myšlienku, že má rakovinu.

6. Perfekcionisti zastávajú veľmi nešťastný názor. Myslia si, že sú schopní Pána Boha poslúchať. Krista prijímajú len ako prostriedok, pomocou ktorého chcú oni sami dosiahnuť dokonalosť alebo bezhriechosť. Nie je to Kristus v nich, ktorý ich vedie k poslušnosti a učí ich zachovávať zákon, ale sú to oni, kto sú nakoniec takí dobrí a na takej úrovni, že sa Pánu Bohu „páčia“. Ako sú spasenie a ospravedlnenie dary, aj poslušnosť je dar.

a) Perfekcionizmus premýšľa o dokonalosti v negatívnych, nie pozitívnych termínoch. Nepoukazuje na kladné stránky rozvoja charakteru, ale dokonalosť chápe ako odriekanie si a vyhýbanie sa určitým formám správania.

b) Perfekcionizmus zdôrazňuje rozvoj charakteru ako najdôležitejšiu úlohu kresťana. Aj keď rozvoj charakteru patrí ku kresťanskému životu, nie je to to najdôležitejšie. Hlavnou úlohou kresťana je sústrediť sa na Krista, ktorý jediný nás môže meniť a formovať našu povahu. Zmyslom života je pestovať úzky vzťah s ním.

c) Perfekcionizmus vedie k nezdravému zamestnávaniu sa sebou samým. Určité sebaopozorovanie je v kresťanskom živote nutné (napr. 1 Kor 10,12), ale nesmie viesť k sústredenosti na seba. Centrom kresťanovho života musí byť vždy Kristus. Človek, ktorý sa zamestnáva sám sebou, nemôže nesebecky slúžiť druhým.

d) Perfekcionizmus je veľkým citovým problémom. Existuje v ňom týranie MUSÍM (musím byť lepší, musím urobiť toto, musím sa viac snažiť, musím viac veriť atď.). Často sa stretávame s pocitom menejcennosti, stratou sebavedomia a sebaúcty, strachom z porážky a neúspechu, legalizmom (nepozná istotu spasenia a radosť zo spasenia), kritickým sebaopovzňovaním (buďte aspoň takí ako ja), porovnávaním sa s druhými, rezignáciou atď.

Jediným liekom na legalizmus a perfekcionizmus je prijať Kristovu milosť ako nezaslúžený dar. Ochota dať dar závisí úplne od darcu. Dar si nemôžeme zaslúžiť ani ho kúpiť. Dar sa nedáva za dobre vykonanú prácu. Dar nie je ani odmena. Príčinou a vysvetlením daru je len darcova štedrosť. Ak sa príjemca snaží darcovi nejakým zaplatiť, nahradiť alebo vykompenzovať prijatý dar, v skutočnosti ho tým znehodnocuje, znižuje ho na úroveň finančnej transakcie a zároveň tým ničí vzťah k darcovi. Takéto správanie svedčí o nedostatku vďačnosti zo strany obdarovaného.

III. Praktické dôsledky

1. V podstate ide o to, aké pohnútky ma vedú k zachovávaní zákona. Ak to robím preto, že to MUSÍM robiť, potom som zväzovaný, do niečoho sa nútím, bičujem sa, šplhám po výkonoch a žijem v tyranii tohto slova. Vedie ma to k sebaopozorovaniu a nakoniec k zúfalstvu. Ak je však mojou motiváciou láska a vďačnosť za dar spasenia v Ježišovi Kristovi, potom nemusím, ale CHCEM poslúchať Boha a zachovávať jeho zákon.

2. Sloboda v Kristovi, ktorú dostávame prostredníctvom Božej milosti, nás zaväzuje, aby sme žili zodpovedne. Kristus nám dáva slobodu, nie však nezávislosť. Sloboda neznamená anarchiu alebo právo robiť si, čo chceme. Tam, kde je pravá sloboda, tam vládne láska, úcta, pokoj a poriadok.

3. To najdôležitejšie v živote je sústrediť sa na Krista, bojovať o stále spoločenstvo s ním a mať pohľad stále upretý naňho. (Žid 12,2) Potom sa zákonite ukáže ovocie tohto spoločenstva: poslušnosť a dobré skutky. Budeme chcieť nezištne slúžiť druhým, pretože sme poznali, s akou láskou Boh slúži nám